

موقعیت‌های معرفت‌شناختی و علم کتابداری و اطلاع‌رسانی¹

چکیده

معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی در سطحی عمل می‌نماید که جلوه‌های کلیدی‌اش را دچار ابهام می‌کند. به هر جهت تجزیه و تحلیل دقیق‌تر از سیاست و عمل کتابخانه، که مطالعه معرفت‌شناسی را در بُعد نظر جالب و در بُعد عمل ارزشمند می‌کند، نشان از تأثیر آن دارد. این مقاله برای رهیافت موقعیت‌های معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی راهی نو عرضه می‌کند. برای انجام چنین کاری، اول لازم است که معنای معرفت‌شناسی تجزیه و تحلیل، سختی‌های آن بررسی و بر روی مشاجرات جاری آن بحث شود.

تأثیر ناشناخته

موقعیت‌های معرفت‌شناختی که در سطح مبانی و پیش‌فرض به جای اجراء و عمل وجود دارند با آن‌که در فعالیت حرفه‌ای و تحقیق در کتابداری و اطلاع‌رسانی به خوبی قابل مشاهده‌اند ولی به ندرت تأثیر هدایت‌بخشی آن مورد توجه قرار می‌گیرد. وضعیت تحلیل رفته آن‌ها نشان از توجه نامتوازنی دارد که هم از طریق عملیات کتابداران و پژوهشگران دانشگاهی به خوبی مشهود است و هم غفلت عمومی را نسبت به مباحث معرفت‌شناسی به عنوان یک موضوع مورد علاقه حرفه‌ای و روش‌شناختی به نمایش می‌گذارد. به منظور ایجاد پرسش معرفت‌شناختی و این‌که آن را برای جنبه‌های عملی و رهیافت‌های پژوهشی کتابداری و اطلاع‌رسانی به

1. نوشته: آرشی، ال.دیک، استاد دانشگاه آفریقای جنوبی. گروه اطلاع‌رسانی است که در Library Quarterly 69(3)، 1999 چاپ شده است.

کار برند تلاش کمی صورت گرفته است. به هر جهت ادبیات کتابداری و اطلاع‌رسانی مرتبط با معرفت‌شناسی هنوز به مقدار وسیعی ناهماهنگ و فاقد پیوستگی موضوعی است.

این مقاله راهی را برای رسیدن به موقعیت‌های معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی پیشنهاد می‌کند. به هر جهت، برای انجام این کار، در آغاز لازم است تا بفهمیم که معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی چیست، پاره‌ای از مشکلات تحقیق بازشناسی و نسبت به موقعیت‌های معرفت‌شناختی در این حوزه اظهار نظر شود.

آشنایی با این که در کتابداری و اطلاع‌رسانی ما چگونه می‌فهمیم یا می‌دانیم

در رساله دکتری ام [1]، من چندین تعریف معرفت‌شناسی، مفاهیم کلیدی، نظر تعدادی منتخب از نظریه‌پردازان در موضوع، و معیاری برای یک موقعیت معرفت‌شناختی را آزمودم و سپس مدلی را که مناسب حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی است پیشنهاد کردم. جنبه‌های مشابه و مرتبط توسط دیگران مورد بحث قرار گرفته است [2-4]. برای اجتناب از بحث در حوزه‌های موضوعی‌ای که هم اکنون معروف هستند لحن این مقاله بیش از آن که توصیفی باشد پرسشی است.

معرفت‌شناسی، یا نظریه دانش، شعبه‌ای از فلسفه است که درباره رفتار عمومی طبیعت، خاستگاه‌ها، دامنه و محدودیت‌های دانش بشر، پیش فرض و پایه آن، و روش‌هایی که به وسیله آن دانش کسب می‌شود تحقیق می‌کند [5، ص 9؛ 6، ص 1]. به‌طور سنتی، معرفت‌شناسی به مطالعه، توجیه، و یا به طور عمومی‌تر، ارزیابی باورهایی که ما آن‌ها را بر پایه مشخصی از شواهد بدست آورده‌ایم می‌پردازد [7، ص 241]. این ویژگی قوی ارزشی - هنجاری مورد بحث و مناقشه است و به‌وسیله آن‌هایی که می‌خواهند آن

را طبیعت‌زده کنند [8] و یا بُعد روانشناختی و میان رشته‌ای به آن دهند [9] مورد سؤال قرار می‌گیرد. بنابراین معرفت‌شناسی، در تعریف، گستره‌ای بین مفاهیم مستقل و میان رشته‌ای را در برمی‌گیرد.

تمرکز اصلی بر دانش انسانی، معرفت‌شناسی را به عنوان حوزه مورد توجه مشخص می‌کند و دورنمایی¹ از طبیعت، ریشه‌ها، و اتکای عمومی بر داعیه‌های دانش، موقعیت‌های معرفت‌شناختی آن را از یکدیگر جدا می‌نماید. نظر سنتی و رسمی این است که دانش باور موجه صادق است [10-12]؛ اگرچه اثر ادموند گتیر² [13] خواستار تعدیل این نظر است [14ص2-17، 131، ص19]. در علوم اجتماعی، معمولاً دانش بدون توجه به این معیارهای رسمی ممکن است صادق تلقی شود.

از این نظر، دانش مترادف با «تصویر» کنت بولدینگ³ است که ناظر به این است که جهان (کلی) با ارگانیزم دریافت می‌شود [16]. انعکاس‌پذیری علوم اجتماعی، پیچیدگی پدیده‌های اجتماعی، نقدپذیری بسیاری مفاهیم نظری، به عنوان دلالتی بر این که چرا معرفت‌شناسی علوم اجتماعی قطعی است عرضه شده‌اند [17].

به هر جهت، این امر باعث روشن شدن معنای معرفت‌شناسی در علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی نمی‌شود. دو سؤال محوری که معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی بدنبال پاسخ آن است عبارتند از (یک) چه مقدار از آنچه کتابداری و اطلاع‌رسانی که بر مبنای روش‌هایی از سنت‌های عمل و تحقیق حرفه‌ای داعیه دانستن آن را دارد می‌تواند واقعاً بر محور شواهد مبتنی بر چنین ادعاهایی توجیه شود؟ چه نوع از دانش، دانش کتابخانه‌ای است (بر اساس آنچه که کوین مک‌گری² [18] آن را «نوع مخصوص کتابدار» می‌نامد و یا آنچه پاتریک ویلسون² [19]

1. Perspective
2. Kevin McGarry

2. Edmund Gettier
2. Patrik Wilson

3. Kenneth Boulding

آن را مرجعیت‌شناختی می‌خواند؟ مطمئناً این سؤالات دامنه معرفت‌شناسی کتابداری و اطلاع‌رسانی را محدود نمی‌کند بلکه کمک می‌کند تا یک محدوده‌ای برای تحقیقات مفید را نشان دهد. آنچه برای حرفه‌مندان و محققان کتابداری و اطلاع‌رسانی قابل توجه و مهم است، مشاهده حمایت آگاهانه و یا غیرآگاهانه از یک موقعیت معرفت‌شناختی است تا برای این‌که چگونه آن‌ها حرفه خود را به اجراء درآورند و تحقیق عملی را به پیش برند نکاتی را مشخص کنند [20].

ولی سکویی که موقعیت‌های معرفت‌شناختی بر روی آن بنا شده‌اند کدام است؟ همه این موقعیت‌ها از نظرات بنیانی پیرامون پایه‌های دانش انسان برمی‌خیزد. خردگرایی مدعی است که عقل تنها منبع دانش است در حالی که تجربه‌گرایی می‌گوید که همه روش‌ها از تجارب حس ناشی می‌شود و آن را برای بدست آوردن دانش از طریق مشاهده و آزمایش به روش تجربی بدست می‌آورد [21، 22]. در این‌که آیا خردگرایی و تجربه‌گرایی هر یک به تنهایی می‌توانند طریقه کسب دانش ما را توجیه کنند اطمینانی وجود ندارد؛ اگر نگوئیم که سؤال بی‌موردی است. شناختن ارزش هر یک از دو رهیافت، راه‌حلهایی را عرضه می‌کند [23]. پس نظر عمومی این است که دانش انسان متکی بر تجربه و خرد است. تجربه ماده دانش را فراهم می‌کند و خرد اصولی را برای نظم بخشی به این مواد به آن می‌افزاید [24]. یک چیز مسلم است؛ و آن این است که خردگرایی و تجربه‌گرایی برای امکان‌پذیری، اعتباریابی و محدودیت‌های دانش، اساس هر بحث‌اند و از این رو آن‌ها سکوی اصلی موقعیت‌های معرفت‌شناختی را فراهم می‌کنند.

پیچیدگی‌های عمومی آزمون معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی

فهم اهمیت و رابطه‌ی غالباً پنهان بین یک انتخاب معرفت‌شناختی و

نتایج عملی آن کوشش دشواری است. در عین حال به عنوان موضوع مطالعه برای کتابداری و اطلاع‌رسانی ارزش معرفت‌شناسی را مضاعف می‌سازد. این دشواری ممکن است ناشی از نیاز به استنتاج یک موقعیت معرفت‌شناختی از یک وضعیت سیاسی و یا عملی به عنوان نتیجه طبیعت مبهم این رابطه باشد. به بیان دیگر، پیگیری عقبه و سطح سیاست و یا فعالیت عملی حاصل از انطباق¹ معرفت‌شناختی موجود در متن، اغلب مشکل و غیر مطمئن است.

بنابراین برای مثال، وجود یک سیاست انتخاب برای تجزیه و تحلیل نقادانه مورد نیاز است تا نشان دهد ویژگی‌های مشخص واقعیت چیست و دانش معتبر و غیر معتبر کدام است؟ یا با واریسی دقیق نشان داده شود که یک طرح طبقه‌بندی که در جهان مورد عمل قرار گرفته است آگاهانه یا غیر آگاهانه، به این دلیل که با تعریف غربی از دانش تطابق ندارد باید به عنوان موضوعی - تفکری پیش از منطق - فروتر نگریسته شود [25]. کتابداران عموماً نسبت به این مسائل بی‌تفاوتند زیرا کارهای عملی روزمره آن‌ها با کار معرفت‌شناسان، که فرضیات پنهان در فرایندهایی که کتابداران آن‌ها را در فعالیتشان به کار می‌برند، متفاوت است. بحث این‌که فعالیت کتابداری عمل جداگانه‌ای است درست نیست. این فعالیت‌ها غیر مرتبط با هم و با معرفت‌شناسی نیستند.

برای مثال گری ردفورد² و جان باد² [315.26] می‌گویند که سازمان کتابخانه‌ها و مردمی که در آن کار و یا از آن استفاده می‌کنند در چارچوب‌های معرفت‌شناختی یا نظام‌های هنجاری که مردم را قادر می‌سازد تا بفهمند که کتابخانه چیست، یا چه می‌کند و یا هر کس در نظام‌های آن چگونه رفتار می‌کند «به فعالیت مشغولند». برای مثال، سؤال

1. Orientation
2. Johnn Gary Radford

2. John Budd

کردن از فرضیاتی درباره دانش معتبر و واقعیتی که از منظر سیاست انتخاب و یا یک طرح طبقه‌بندی و یا یک روش‌شناسی تحقیق مخفی است، کار معرفت‌شناسان است. با تصمیماتی درباره صحت و سقم این فرضیات، تفاوت واقعی نسبت به آنچه مواد کتابخانه با آن گزینش می‌شوند، آنچه این مواد از عقاید جهانی پشتیبانی می‌کنند و یا یافته‌های پژوهش با آن اعتبار می‌یابند (مورد پذیرش قرار می‌گیرند) را می‌توان آشکار ساخت.

منبع دیگر پیچیدگی عمومی ممکن است به عنوان تفاوت‌ها و ارتباط‌های بین آنچه کتابداران انجام می‌دهند و آنچه کتابخانه معنا می‌شود توصیف شود. در فعالیت‌های روزانه، کتابداران یک رشته وسیع از وظایف و عملیاتی را انجام می‌دهند که در یک تحلیل دقیق، نقش واسطه را برای موقعیت‌های معرفت‌شناختی که در عمل مفیدند نشان می‌دهد. بسیاری از ادبیات کتابداری و اطلاع‌رسانی به موقعیت‌های معرفت‌شناختی مرتبط با خدمات که متأثر از اثبات‌گرایی و با ساختارگرایی است می‌پردازد. به هر جهت کتابخانه‌ها، بیش‌تر از یک مکانی است که فقط یک سلسله فعالیت‌هایی در آن انجام می‌شود به حساب می‌آیند؛ آن‌ها محل معنا هستند. به عنوان مثال، آرچیبالد مک لیش¹ بر معنای فرهنگی کتابخانه تأکید می‌کند و مدعی است که هر چیزی که کتابخانه بر آن بنا شده - چه اعداد اقلیدس، اشعار شکسته شده سوفو²، یادداشت‌های لئونارد، توصیفات نیوتون یا افسانه‌های سروانتس - «همه گزارشی از یک نوع و یا نوع دیگر است که با هم بخشی از دانش کوچک ما را در جهان و در خودمان می‌سازد» [27.ص 51]. اهمیت سمبلیک کتابخانه‌ها در جامعه بشری باعث می‌شود تا رابطه‌ها، کلیت و راز اشیاء، هنگامی که در تمامیت آن در نظر

1. Archibald Maclesh

2. Suppho

گرفته می‌شود ناچیز انگاشته شود. این تمامیت معنا در تظاهراتی که در همه شیوه‌های دانستن متجلی است، و همچنان که در مجموعه‌های کتابخانه‌ها منعکس است بیان می‌شود. اگر پذیرش یک موقعیت و یا موقعیت‌های معرفت‌شناختی جایگزین، همواره به‌طور مستقیم برای وظایف عملی کتابدار مفید نیست ولی مطمئناً یک دورنمای معنوی قوی از آگاهی عمیق‌تر آن را نسبت به نقش بیش‌تر فرهنگی - اجتماعی و سمبلیک کتابخانه عرضه می‌کند. کتابخانه در مدل‌های معماری ساختمان‌ش، الگوهای داخلی تنظیم موادش، و محتوای فرهنگیش بیانگر وضعیت ملی، یا دیدگاه جهانی تمدنی است که از نظر تاریخی بازتاب‌های گوناگونی را در قالب نابودی کامل، دزدی یا حفاظت مجموعه به نمایش گذاشته است [28].

مشکلات خاص در آزمون معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی

جدا از این پیچیدگی‌های عمومی، تعدادی مشکلات مشخص وجود دارد که تحقیق در معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی با آن مواجه است. مشکل اول، مساله تداخل¹ یک مطالعه محتوای شناختی اذهان فردی کاربران کتابخانه یا کتابداران یا رشد زمینه‌های موضوعی «عمومی» یا کل حوزه‌های علمی است. به بیان دیگر، پاره‌ای از محققان معرفت‌شناختی ممکن است به مطالعه این‌که چگونه کاربر کتابخانه یا آموزنده آن به دانشی که دستگاه‌های شناختی او آن را به کار می‌برد علاقه‌مند باشند. در حالی که عده‌ای دیگر، ممکن است به مطالعه کتابخانه و رشد دانش انسانی به طور کلی توجه داشته باشند، و گروه سومی امیدوار باشند که مطالعاتشان هر دو جنبه را روشن کند. مثال‌هایی از کاربرد کتابداری و اطلاع‌رسانی در معرفت‌شناسی ممکن است شامل طیفی از راهبردهای

1. Confusing

جست‌وجو در گروه اول، سازمان‌دهی عمومی دانش در آثار رشته‌ای در گروه دوم و طبیعت فرایند یادگیری در فعالیت‌های خواندنی یا تحقیق در گروه سوم باشد. آنچه با این مشکل مرتبط است، جنبش در معرفت‌شناسی به دور از تأکیدات سنتی بر افراد است تا نظام‌های اجتماعی علم، یادگیری، و فرهنگ را شامل شود. این نقطه نظر اوج تقسیم معرفت‌شناسی فردی و معرفت‌شناسی اجتماعی است (9، ص. 29). درباره فهم جس شراء از معرفت‌شناسی اجتماعی توسط نظریه‌پردازان کتابداری و اطلاع‌رسانی فراوان بحث شده (30، ص. 30) و در این مقاله مورد بحث قرار نمی‌گیرد.

مشکل دوم، اگر ساده آن را در نظر بگیریم، به عنوان یک نتیجه خوشایند، این است که پرسیده شود آیا دانش جدید - خواه دانش فردی یا اجتماعی کشف و یا ساخته می‌شود؟ این گزینه‌ها ممکن است به عنوان دو قطب مقابل یک امر ادامه دارد که در آن موقعیت‌های میانی در آن یافت می‌شود تلقی شوند. این موقعیت‌ها اگر به دقت جست‌وجو و واریسی شوند اغلب، رابطه‌ها و تفاوت‌ها را بین آن دو (کشف و سازندگی) نشان می‌دهند. در قطب «اکتشاف» از نظر لاک (جان لاک¹، 1704-1632) چنین به نظر می‌رسد که ذهن یا فهم مانند یک ظرف (صفحه مومی یا ظرف خالی) است که به خودی خود نمی‌تواند فکری تولید کند. برای مثال، یک گلوله برفی با ویژگی‌هایش، قدرت دارد در ما فکر سرما، سفید و گردی را ایجاد کند [32، ص. 45]. در این مورد طبیعت آموزگار ماست و فرد داننده به مقدار زیادی یک تماشاگر است.

در قطب «سازندگی» نظرات مربوط به کانت [کانت 1724-1804] وجود دارد که طی آن ذهن یا هوش خلاق انسان به همراه عوامل سیاسی

1. John Locke

2. Brend Frohman

3. Underpinning

4. Belie

و اجتماعی در جامعه بر تولید افکار تأثیر می‌گذارد. در این مورد، انسان‌ها به عنوان فاعل دانایی، خالق و عمل‌کننده در ساختن دانش هستند. بسیاری از گفتمان‌های کاربرمدار در کتابداری و اطلاع‌رسانی به معرفت‌شناسی‌های ساختارگرا متمایل‌اند. یک نمونه جدید در سازماندهی دانش، تجربه و آزمایش برنند فرومان² [33] بر روی پایه‌های³ ساخت‌گرای اجتماعی طبقه‌بندی دهدهی دیویی است. فرومان می‌گوید رهیافت ساختارگرا نشان می‌دهد که شکل نهایی طبقه‌بندی دهدهی دیویی از راه‌حل‌های منتهی به مسائل اجتماعی و نه معرفت‌شناسی برگرفته می‌شود. به هر جهت یک چنین تفاوت دقیق عمیقاً تأثیر پنهان و شکل‌دهنده معرفت‌شناسی را در سطح عینی تصمیماتی که به وسیله طبقه‌بندی و یا حتی شخص رده‌بند گرفته می‌شود، به چالش می‌کشد.⁴ به بیان دیگر، حتی توفیق طبقه‌بندی دهدهی دیویی مرهون توافق بین فرایندهای اجتماعی است، معذک، فرایندها در یک متن معرفت‌شناختی قرار دارد. ساختار اصلی طبقه‌بندی دهدهی دیویی نمی‌تواند از متون روشنفکرانه و فرهنگ آمریکایی اواخر قرن 19 و اوایل قرن 20 که عمدتاً با معرفت‌شناسی پراگماتیستی که از مقبولیت آن به این دلیل دفاع و حمایت می‌شود که کار می‌کند - یعنی موفق است و کاربرد دارد - جدا باشد.

یک موقعیت میانه بین این دو قطب مخالف با دیدگاه و نظر پوپر (کارل پوپر¹، 1902-94) مشخص می‌شود که می‌گوید ذهن یک نظریه آزمایشی² را می‌سازد، ولی با آزمایش در طبیعت ابطال‌پذیر می‌شود. در این صورت انسان خالق دانش است ولی طبیعت، تعیین‌کننده آن است. عقاید پوپر در کتابداری و اطلاع‌رسانی توسط بسیاری از جمله برترام

1. Karl Popper
4. Common sense
7. Foundation

2. Tentative
5. Objective
8. Tentative

3. Bertram brooks
6. Don Swanson

بروکز³ [34] به‌منظور جایگزین کردن نظریه عمومی⁴ دانش با یک معرفت‌شناسی عینی⁵ برای علم اطلاع‌رسانی و به‌وسیله دن سواتسون⁶ [35] برای طراحی ابزار مؤثرتر به کار رفته است.

مشکل سوم استفاده مداوم از استعاره «بنیاد⁷» است همچنان که در عبارت «بنیاد معرفت‌شناختی» به کار رفته است. اخیراً بحث‌های ضد بنیادی قوی در معرفت‌شناسی برای برجسته کردن داعیه‌های دانش با خصیصه آزمایشی بودن⁸ خود را نشان داده‌اند. عطف توجهی متواضعانه‌تر از این رهیافت با عقب‌نشینی محتاطانه ناشی از رهیافت‌های معرفت‌شناختی بنیادی به سمت تصدیق سایر موقعیت‌های معرفت‌شناختی و محدودیت‌های همراه آن بدست آمده است. به این دلیل، وقتی بنیادهای معرفت‌شناختی مفهوم می‌شود، توصیه‌های معرفت‌شناسی اجتماعی [2]، **3**] و جایگزینی آن با پدیدارشناسی هرمنوتیک [4] که در زمان‌های مختلف در ادبیات کتابداری و اطلاع‌رسانی مورد حمایت واقع شده‌اند مشکل‌ساز به نظر می‌رسند. مشکل‌های خاص در بین موارد دیگر شامل جریان‌ات مشاجره دقیق¹، رفتار یک بنیاد معرفت‌شناختی به عنوان یک بستر قالبی پروکروستین² یا نادیده گرفتن وجود سایر گزینه‌های قابل اعتماد معرفت‌شناسی است [36]. نگرشی مشکوک به همراه تأثیر عوامل اجتماعی در نقش علمی دانستن و فرار از ادعاهای دانش مطلق به سمت احتمالات موجب توجه سریع به سوی جریان غیر بنیادی گفتمان‌های معرفت‌شناختی شده است. موقعیت‌های معرفت‌شناختی به جای یک یا بقیه بنیان‌های معرفت‌شناختی تنها ممکن است رهیافت بهتری برای اقدام

1. Close

2. Procrustean

پروکریستین نام یک غارتگر افسانه‌ای است که قربانیان را با کشیدن و یا قطع کردن در یک بستر سعی می‌کرد به

3. Stand point

اندازه در آورد (آکسفورد)

در امر معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی باشد. چهارمین مشکل که تحقیق در معرفت‌شناسی را پیچیده می‌کند انتقادهای وارد بر پوزیتویسم در کتابداری و اطلاع‌رسانی است [4، 3]. بیش‌تر انتقادهای هم‌ارزش و هم‌فرصت بررسی سایر موقعیت‌های معرفت‌شناختی را که سهم برابری از نظر مفید بودن دارند نادیده می‌گیرد. پیشنهادهای سایر موقعیت‌های معرفت‌شناختی مثل موقعیت معرفت‌شناسی ناب [37]، هرمنوتیک [38]، پدیدارشناسی [4]، پس‌اساختارگرایی [39] یا تفسیرگرایی سمبولیک [40] اغلب به جای آن‌که کاربرد بالقوه خود و یا ظرفیت کتابداری و اطلاع‌رسانی را برای جایگزین کردن سایر حوزه‌های معرفت‌شناسی بیان کنند، سعی دارند تا خصوصیتشان را با پوزیتویسم مطرح کنند.

بیان کردن مجدد عقاید مهم پوزیتویسم یا بازبینی مشاجرات اخیر در علوم اجتماعی عمومی [41، 42] یا ادبیات کتابداری و اطلاع‌رسانی [3، 4، 43] خیلی کار مفیدی نیست. آنچه ارزش ذکر دارد احساس وجود یک خلأ معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی است که تعدادی از این رهیافت‌های معرفت‌شناسی می‌خواهند با حذف رقیب¹ آن را پر کنند. این رقبا به صورت راهبردی در یک نقطه نظر مشترک‌اند و آن محدودیت‌های پوزیتویسم است.

پنجمین و آخرین مشکل که در این جا ذکر می‌شود این است که طبیعت روشنفکرانه و تصمیمات معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی می‌خواهد توجه را از شرایط دنیایی و جهانی که شرط تولید دانش در جامعه است منحرف کند. توجه دقیق به جامعه‌شناسی دانش در چند دهه گذشته نیز باید به سوی جنبه‌های اقتصاد سیاسی هدایت شود تا

1. Jostling

نقش کاملاً کلیدی دانش در جامعه‌ی به اصطلاح اطلاعاتی امروز فهمیده شود. در این مفهوم، این اقتصاد سیاسی ارتباطات عمومی است و به ویژه نگرانی آن در نقش دو جانبه بین ابعاد مادی و سمبلیک تظاهرات دانش در زمینه عمومی است که نیاز به توجه دارد. اثر دینامیک‌ها (محرک‌ها)ی اقتصادی بر رشته‌ای از تصاویر گوناگون دانش که در کتابخانه‌ها تولید و گردش می‌شوند و در اختیار گروه‌های اجتماعی قرار می‌گیرند باید مورد تأکید ویژه قرار گیرد. این بدان معناست که به توسعه تمرکز پژوهش در معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی نیاز است تا هم تولید فرایندهای نظام‌های دسترسی کتاب، مجله، رایانه، ماهواره، کابل‌های فیبر نوری و مانند آن را که زیرساخت‌های اطلاعات را می‌سازد و هم محتوای دانش که درون این زیر ساخت‌ها جریان دارد ببوشاند.

برای مثال، یک اقتصاد سیاسی - انتقادی [45.44]، محدودیت‌ها و توزیع نابرابر منابع مادی و سمبلیک را به عنوان عواملی مورد توجه قرار می‌دهد که در از بین بردن کالای عمومی، بریدن و کم کردن رشته خدمات و منابع اطلاعاتی قابل دسترسی و حفظ دسترسی نابرابر به دانش سهم است. این به ویژه، باریک کردن رشته گفتمان عمومی در صنعت اطلاعات بازار محور است که نیاز به کتابداران هوشیار¹ دارد تا تشخیص دهند کتابخانه در مفهوم کلی‌اش نمایانگر کلیت دانش انسان در همه اشکال دانستن است. برای مثال، به‌عنوان مصرف‌کننده محصولات اطلاعاتی، نظام‌های کتابخانه‌ای می‌توانند قدرت جمعی خود را به کار برند تا نسبت به نتایج اخلاقی جریان‌ات صنعت تقریب و تجمیع برای مجموعه و وظائف تفسیر گونه‌شان حساس باقی بمانند. آن‌ها همچنین از انتشارات کوچک‌تر که موضوعات غیر بازاری «غیر قابل فروش» و زود ناپدید

---

1. Vigilant

شونده را تولید می‌کنند، حمایت می‌کنند. با این مواد به سادگی نمی‌توان برخورد کرد و هنوز بسیار نیاز به فکر دارند ولی نکته این است که معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی، هم‌چنین در حوزه اقتصاد سیاسی به یک توجه دقیق نیاز دارد. در یک چرخه قوی، شرایط مواد، تولید و گردش بعضی از معانی و اشکال دانش که به نوبه خود آن شرایط را اعتبار می‌بخشد تحت تأثیر قرار می‌دهد. کتابخانه‌ها به عنوان مؤسسه‌ای اجتماعی درگیر محرک‌های معرفت‌شناختی این فرایند هستند.

راه‌های دانستن در کتابداری و اطلاع‌رسانی

در اولین مراحل رشد کتابخانه‌ها و ایجاد کتابداری و اطلاع‌رسانی به‌عنوان یک رشته حرفه‌ای، تنش‌های معرفت‌شناختی خود را نشان دادند. در انگلستان، برای مثال، کتابخانه عمومی وظیفه دوگانه: 1- انتشار هنر یا دانش انسانی و 2- انجام نقش اقتصاد عملی دانش فنی توزیع شونده در یک جامعه به سرعت صنعتی شونده را ایفا کرد. عقاید متضاد نسبت به آنچه کتابخانه‌ها باید انجام دهند و یا باید باشند از نظرات عمیق‌تر درباره طبیعت و تأثیر دانش بر افراد و جامعه نشأت می‌گیرد. آلستر بلاک¹ [46] نشان می‌دهد که چگونه همراهی معرفت‌شناسی‌های سودگرا² و آرمان‌خواه در کتابخانه‌های عمومی انگلیسی قرن 19 برای یک مسیر عجیب رشد، در قالب عوامل دیگر سیاسی و اقتصادی - اجتماعی شکل گرفت. زیرا هر معرفت‌شناسی که ممکن است در زمان خاصی فکر برتر باشد نمی‌تواند کاملاً توصیف شود، ولی به‌عنوان یک جنبه از طبیعت ویژه معنوی مسلط و یا برتر خود را ظاهر می‌کند و با پیوندی که با سایر نیروهای اجتماعی قدرتمند دارد حضور خود را طبیعی، غیر قابل انکار و بی‌چالش نشان می‌دهد. ولی در واقع، در هر زمان مشخص، معرفت‌شناسی‌های رقیب در

1. Alister Black

2. Utilitarian

تعارض با هم وجود دارند.

تعقیب ارجاعات به معرفت‌شناسی در ادبیات کتابداری و اطلاع‌رسانی از وجود یک تنش ضروری بین سنت‌های علمی و هرمنوتیکی خبر می‌دهد [47-56]. در کتابداری و اطلاع‌رسانی، علم بدواً به معرفت‌شناسی پوزیتویستی شناخته می‌شود، و هرمنوتیک از معرفت‌شناسی‌های ساختارگرا خبر می‌دهد. درباره پوزیتویسم مطالب زیادی نوشته شده و در این جا سخن گفتن از رقیبش [یعنی هرمنوتیک]، نیاز به بحث بیش‌تر دارد. ساختارگرایی مشابه آن‌چه در بعضی رشته‌ها هست در قلب هرمنوتیک است و امروز به طور جدی در کتابداری و اطلاع‌رسانی به آن توجه می‌شود. همچنین در ادبیات موجود برای توضیح مفاهیم کلیدی ساختارگرایی مطالب زیادی وجود دارد و من در این جا فقط چند مورد کلی را توضیح می‌دهم.

برای تشریح وضعیت جاری ساختارگرایی در کتابداری و اطلاع‌رسانی، مناسب به نظر می‌رسد تا به اختصار وضعیت معرفت‌شناسی عمومی توضیح داده شود. همراه بسیاری از قسمت‌های جهان غرب با هدف ارتباطات جهانی در معرفت‌شناسی، به اصطلاح نقطه عطف فرهنگی وجود دارد. یکی از چهره‌های برجسته این موضوع، استوارت هال¹ [57] می‌گوید که انقلاب مفهومی بزرگی در ساخت علوم اجتماعی و انسانی یافت می‌شود. این بحث، یک بازآوری است از آن‌چه مورد غفلت طولانی قرار گرفته که مشکلات ناشی از آن را در تفکر انتقادی در علوم اجتماعی و انسانی مثل آن‌چه در آثار ماکس وبر، امیل دورکیم و حتی کارل مارکس وجود دارد می‌بینیم. این انقلاب با تفسیر نگرش‌ها به سوی زبان همراه است به گونه‌ای که جایی که تصور می‌شد زبان تابع و در خدمت جهان

1. Sturt Hall

واقع باشد اینک چنین بیان می‌شود که زبان واقعیات را به‌وجود می‌آورد و صرفاً این طور نیست که از آن‌ها گزارش کند [58]. به این طریق، یک سنگ، معنای خود را به عنوان یک شی متفاوت، مثلاً در مقایسه با چوب نه از وجود فعلی خودش می‌گیرد بلکه از زبان به عنوان یک نظام معنایی اخذ می‌کند که قابلیت دارد آن را طبقه‌بندی کند و از این رو آن را از چوب متمایز سازد. حال توضیح می‌دهد که معنا (واقعیت) نه از خود اشیاء بلکه از بازی زبانی و نظام‌های طبقه‌بندی که در آن، آن‌ها دارای نسبت‌اند گرفته می‌شود. بنابراین آنچه ما درباره‌ی آن به عنوان واقعیات طبیعی فکر می‌کنیم، همچنین پدیده‌های پراکنده هستند [57، ص 221-222]؛ (تاکید در اصل است).

قید «همچنین» در نقل قول بالا است که نسبت را پیش می‌کشد و بر فایده حقیقی ساختارگرایی سایه می‌افکند. نسبت‌گرایی توجیه دانش را به عنوان یک فرایند یا اجماع اجتماعی - سیاسی می‌پذیرد [59، ص 11]. حال [57، ص 233] وجود یا واقعیت را انکار نمی‌کند ولی به نقش سازنده و دوطرفه «فرهنگ» و معنا در فهم و تجزیه و تحلیل روابط موسسات اجتماعی تأکید می‌کند. مفهوم «نقطه عطف فرهنگی» به عنوان یک انفجار¹ کامل همراه با رهیافت‌های علمی بیش‌تر، نسبت‌گرایی را از ساختارگرایی جدا می‌کند. مشکل است تا بیان شود چرا نسبت‌گرایی این چنین قوی ظاهر شده ولی جالب است که ریچارد هوگرت² [6] یکی از چهره‌های برجسته مرتبط با «نقطه عطف فرهنگی» در انگلستان، اخیراً گفته است که این نقطه عطف ممکن است حاوی چیزی باشد که با قدرت‌های (اغلب تهاجمی) از بین‌رونده سکولار و مذهبی رابطه داشته باشد. چنین موسسات حاکم چون کلیسا، و حکومت ملی، همانند مفاهیم کلیدی مانند

1. Rupture

2. Richard Hoggart

علم، جامعه، از خودگذشتگی، پیشرفت اجتماعی، و منافع عمومی، امروز در حال عقب‌نشینی است. آنچه در مسند قدرت است بازار جهانی و اجتماع چند ملیتی و افکاری چون پوچ‌گرایی، فردگرایی، خودخواهی، رفاه شخصی، و بخش خصوصی است. در این مفهوم وجهه‌های نسبیّت‌گرایی یک زنجیره‌ای از ارتباط را بیان می‌کنند که از نسبیّت‌گرایی تا عامه‌گرایی تا هم سطحی تا فروگاهی تا تمرکز بر مصرف‌گرایی تا فرصت‌گرایی ادامه دارد [60، ص 101]. این تغییرات در ذات خود خوب یا بد نیست و به مقدار زیادی نحوه‌ی زندگی ما را در حال حاضر نشان می‌دهد [61-64].

البته بین این معرفت‌شناسی و اقتصاد سیاسی بین‌المللی رابطه‌ای ضروری حاکم نیست، بلکه بررسی رابطه تاریخی به تجزیه و تحلیل بیش‌تر نیاز دارد. برای مثال، در این نمونه پیچیده از شرایط جدید، روندهای روشن قابل توجه‌اند. توجه کتابداری و اطلاع‌رسانی به خدمت عمومی از طرف نیروهای خصوصی محافظه‌کار که در حال نوردیدن جهان است مورد حمله قرار گرفته است. در کتابداری و اطلاع‌رسانی، حامیان خصوصی‌سازی اغلب برای حمایت از معیاری چون شاخص‌های اجراء و فناوری رایانه‌ای جهت بازپس‌گیری موفقیت‌های دسترسی آزاد و برابری‌ای که به‌وسیله کتابداران در طول دهه‌ها تلاش و کار اجتماعی به‌دست آمده است درگیر هستند [65]. اگر با مفهوم معرفت‌شناختی مساله را بیش‌تر بررسی کنیم، مقاصد زیباشناسی کتابداری، مانند، شیار مغزها، و تصفیه عمومی ذوق‌ها در علم و هنر، در زیر فشار تهدید محیطی است که در آن با ادعایی پوپولیستی عقیده دارد یک نظر همانند نظر دیگر خوب است.

عقایدی نظیر سرگرمی اطلاعاتی¹ تأکید در کتابخانه‌های عمومی را به

1. Info-tainment

شدت به سمت تفریح می‌کشاند و از آموزش و خودآموزی دور می‌کند. آن‌ها به طرف جریانی می‌روند تا به جای حمایت از دانش واحد و غیر قراردادی افکار گوناگون مطرح باشد و رمان‌های پرفرمدار خواننده شود [64-68]. در همان زمان مسابقه‌ای برای روند تجاری و خصوصی‌سازی اطلاعات حکومتی که در آغاز همه قادر بودند از آن استفاده کنند و مردم بهای آن را پرداخته بودند [69-70] به وجود آمد. انجمن کتابداران آمریکا در سال 1991 اشاره کرد که هم اکنون نظام کتابخانه‌های عمومی آمریکا از زمان رکود بزرگ تاکنون در بدترین شرائط قرار دارد [A1، ص 71]. در یک سطح مفهومی، در تأکید نظری کتابداری و اطلاع‌رسانی تغییر از دانش به اطلاعات، به چرخشی از منابع عمومی به کالا تبدیل شد، و توجه حرفه‌ای را به مسائل فنی؛ کارآیی، سرعت و کنترل معطوف کرد و اغلب در مورد عدالت اجتماعی و دسترسی آزاد از نتایج آن غفلت نمود [72-75]. البته یک فرد همواره می‌تواند به عنوان یک رشته درباره کتابخانه‌های عمومی دولتی و کتابداری و اطلاع‌رسانی تحقیقی اجراء کند. به هر جهت نکته این‌جاست که باید پرسید آیا و چگونه بعضی از معرفت‌شناسی‌ها در این مواد دخیل‌اند.

تغییرات در فناوری نگارش، معرفت‌شناسی نسبی‌گرا [14] را تقویت می‌کند. آنتونی اسمیت¹ مدعی است که «از آن‌جا که بایت به عنوان اصلی‌ترین واحد دانش ذخیره و انتقال یافته جایگزین قلم نگارش شده، متن که هر دو به آن وابسته‌اند از مفهوم ثبات به شرایط بازیابی نامحدود تغییر کرده است» [76 ص 91]. البته مفاهیم تفسیر و معنا برای تبیین حالت‌های گوناگون تجربه ضروری هستند و در جنبه‌های گوناگون کتابداری و اطلاع‌رسانی مانند گفتمان کاربر محور، تعامل انسان- رایانه،

1. Anthony Smith

استراتژی‌های جست‌وجو و مانند آن با توفیق به کار رفته‌اند [77,78]. برای مثال، جنبه‌های پسا‌ساختارگرایی، خصیصه‌محوری مستمر و سنت «کتاب‌های بزرگ» مجموعه کتاب‌های کتابخانه را شدیداً زیر سؤال برده است [79]. ولی تفاوت جدی هرمنوتیک بین تفسیر به عنوان خلق معنا و تفسیر به عنوان پرده برداشتن از معنای یک متن مشخص، زیر فشار کنار گذاشتن همیشگی متون توسط فناوری خرد می‌شود.

در اصطلاح عملیاتی آنچه همه این مطالب به ما می‌دهد این است که بر مبنای آنچه کتابخانه‌ها انجام می‌دهند و این‌که چگونه انجام می‌دهند معرفت‌شناسی‌های ساختارگرا به‌طور قابل توجهی مفید باقی می‌مانند. ولی اگر کتابخانه‌ها بر مبنای مفهوم سازمانی در نظر گرفته شوند آن‌ها فقط به‌طور بخشی ارزشمندند زیرا آن‌ها نماینده یک جنبه از دانستن در بین جنبه‌های گوناگون بسیاری که در چشم‌انداز جامع یک کتابخانه قابل تصور است، خواهند بود. همچنین آنچه تحقیق دقیق را می‌طلبد توجه ساختارگرایی به تصاویر و واقعیت است که آن‌ها را به عنوان شناور آزاد و متغیر دائمی و کاربرد آن‌ها را به وسیله صنعت رسانه‌ای قوی ملاحظه کند. نظریه بازبینی دائم یا بازسازی واقعیت، و باور قطعی در واقعیت مجازی می‌تواند کتابخانه‌ها را به عنوان شواهدی بر گذشته تضعیف کند. البته، کتابخانه‌ها خود قادر به جداسازی حق از باطل نیستند ولی ایده‌هایی چون «پایان تاریخ» یا انکار حقیقت و خرد، ارزش و نیاز به خود تشکیلات را تضعیف می‌کند. مثال‌های دیگری می‌تواند اضافه شود ولی این معرفت‌شناسی‌ها هستند که در زیر همه این واقعیت‌ها جریان دارند و باید دانسته شوند و گاهگاهی مورد چالش قرار گیرند.

راهی برای فرایند دانستن در کتابداری و اطلاع‌رسانی

کتابداری و اطلاع‌رسانی به این نیاز دارد تا فراتر از جایگزینی و یا

حذف معرفت‌شناسی حرکت کند. جایگزینی در معرفت‌شناسی می‌خواهد فراتر از آنچه جایگزین آن شده است عمل کند و در همان حال نمی‌تواند منتقدانه جایگزین خود را ارزیابی کند. این مساله در تلاش‌های جایگزینی پوزیتیویسم با هرمنوتیک [4] و یا موضع معرفت‌شناسی (شاخص) مشهود است [27]. کنار نهادن معرفت‌شناسی به سمت بی‌تفاوت‌گرایی میل کرده و کتابخانه را از مقاصد اجتماعی‌اش دور می‌کند. این امر در فراخوانی برای تحمیل و تشویق هرج و مرج به جای تغییر از یک فلسفه محدود یا محدودکننده به دیگری قابل مشاهده است [8]. هر دو رهیافت در توجه به کتابخانه به عنوان یک موسسه اجتماعی بسیار محدودند. به نظر می‌رسد تأکید آن‌ها به شدت بر روی آنچه که کتابخانه‌ها انجام می‌دهند و به ندرت به آنچه که کتابخانه‌ها معنا می‌دهند می‌باشد. رهیافت اول اجازه می‌دهد یک سلسله سؤالات متفاوت که شامل توضیحات یک متغیره و یا با متغیرهای محدود است پرسیده شود. رهیافت دوم موقعیتی را می‌طلبد که در آن کتابداران غنای فرهنگی را بالا می‌برند بدون آن‌که تغییر اجتماعی صورت گیرد. سنت‌های معرفت‌شناختی جایگزین نیاز دارند تا نسبتاً در یک چارچوب فرامعرفت‌شناسی شکل یابند. چنین چارچوبی در این جا در مشخصات وسیع آن به عنوان رهیافتی در موقعیت‌های معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی پیشنهاد شده است.

دورنماگرایی جامع¹

مفاهیم کلیدی که با جنبه‌های دقیق تاریخی توسعه کتابخانه مرتبطاند، همان‌هایی هستند که با ارتباط متقابل جامع و چند بعدی همراه است. در سلسله کتابخانه‌ها از آغازین آن‌ها در نینوا «هاتو شاش» و اسکندریه تا

1. Holistic Perspectivism
3. Henry Lafontaine

2. Paul Otlet
4. Interconnectedness

کتابخانه‌های بزرگ ملی و دانشگاهی توسط کتابداری و اطلاع‌رسانی به منظور حفظ تمامیت بدنه دانش مدون و مضبوط همواره یک تلاش برنامه‌ریزی شده وجود داشته است. در سال 1895، برای مثال، این توجه با تمامیت دانش انسانی در شکل ضبط شده آن در تلاش‌های پل اُتله² (1868-1994) و هنری لافونتن³ (1843-1943) شکل گرفته است. آن‌ها وظیفه سازماندهی دانش جهانی را در شکل یک برگ‌دان مرکزی طبقه‌بندی شده برای متون، تصاویر، و موسسات همه کشورها، اعصار، و زبان‌ها مورد توجه قرار دادند [81]. طبیعت همیشگی این آثار در کتابداری و اطلاع‌رسانی با تفصیل بیش‌تر در رساله دکتری من مورد بحث قرار گرفته است [1].

مفاهیم محوری در کلیت و پیوند متقابل⁴ در کتابداری و اطلاع‌رسانی چارچوبی را برای تدارک موقعیت‌های معرفت‌شناسی که ممکن است آن را دورنماگرایی جامع (کل‌نگر) نامید فراهم می‌آورد. این چارچوب ممکن است با تعبیر بهتری به عنوان یک چارچوب فرانظریه‌ای در کتابداری و اطلاع‌رسانی توصیف شود که دربردارنده و حمایت‌کننده تعدادی معرفت‌شناسی جایگزین است که برای عمل کردن کتابداران و محققان مفید تلقی می‌شود. بنابراین، نباید آن را به عنوان یک موقعیت معرفت‌شناختی تلقی کرد؛ بلکه چارچوب ساختاری است که موقعیت‌های معرفت‌شناسی را در خود جای داده است. این چارچوب در بر دارنده مشابهت‌ها و تفاوت‌هایی است که در رهیافت‌های متفاوت موجود در متون کتابداری و اطلاع‌رسانی یافت می‌شود. این متون شامل تفسیر با تکرار «بورس¹» [82، ص 150] «اکاویاتا»ی رانگاناتان - اصل وحدت

1. Scholarship
4. Epistemo-dynamics
7. Harmon
10. Olaisen
13. Holos

2. Niteki
5. Kochen
8. Anarchic hospitality
11. Supradocinalism
14. Whole

3. Open-ended
6. Supra system
9. Bergen
12. Kesting
15. Eubulides

ودیک [83، ص 17 B]، «فرا کتابداری» نیتکی² و معرفت‌شناسی بی‌انتهای³ [52، ص 38]، دینامیک معرفتی⁴ کوچن⁵ [84، ص 38] «نظام برتر دانش»⁶ هارمون⁷ [88، ص 116]، «مهمان‌نوازی هرج و مرج طلب»⁸ برگن⁹ [36، ص 74]، «انعطاف پارادایمی» اولیسن¹⁰ [86، ص 147]، و «دکترین گرایبی برتر»¹¹ کستینگ¹² [87، ص 170] است. تفکر کل‌نگری یا کل‌گرایی به تفاوت در کتابداری و اطلاع‌رسانی در فلسفه کتابخانه [88]، رشد دانش مدون [89]، روش‌شناسی تحقیق [90]، سطوح جامع در تحقیق رده‌بندی [91] و سازماندهی کتابخانه [92] به‌کار رفته است.

کل‌نگری از واژه یونانی¹³ گرفته شده که به معنای «همه»¹⁴ است و بر کلیت تأکید می‌کند و نه بر جزئیت ولی در بر دارنده نگاه جهانی (به عنوان قسمت‌های یک کل) است که از رهیافت‌های قسمت شده به عنوان نتیجه طبیعی نمایش جامع حمایت می‌کند. در تفکر غربی، کلیت همراه با یگانه‌گرایی پارمنیدس (513 ق.م)، زنون (490 ق.م) ابلید¹⁵ (400 ق.م) و ملیسوس¹ (440 ق.م) [93 و 94] نوافلاطونی افلوپین (207-270 میلادی)، و نوشته‌های فلسفی گتفرید ویلهلم لایبنیتز² (1646-1716 م)، و آلفرد نورت وایتهد³ است. در تفکر شرقی، کلیت یک اندیشه حاکم بر بودیسم، هندوئیسم، کنفوسیوسیسیم و تائوئیسم است [97]. در علوم طبیعی جدید، ارجاعاتی به کلیت و کل‌گرایی در فیزیک معاصر [96 و 97] و زیست‌شناسی [98]، و در علوم اجتماعی در نوشته‌های امیل دورکیم درباره کل‌های اجتماعی [99] و در ساختارگرایی، به‌ویژه توسط کلود لوی استراوس⁴ [100-102] یافت می‌شود. افکار کل‌گرایانه در نوشته‌های معرفت‌شناختی در رشته‌های حرفه‌ای چون پزشکی [103] و آموزش و

1. Melissus

3. Alfred North Whitehead

5. Piere Duham

2. Giottfried Wilhelm Libnitz

4. Claude Levi Strauss

6. Rudolf Karnap

7. W.V. Quine

پرورش [101] به کار رفته است.

باید توجه داشت که کل‌گرایی، آن‌چنان که این‌جا از آن بحث می‌شود، مبتنی بر کل‌گرایی معرفت‌شناختی پیر دوهام⁵ و ردولف کارناب⁶ و دبلیو. وی. کواین⁷ که در آن نظریه‌های کل به جای فرضیه‌های مفرد، واحدهای تأیید محسوب می‌شوند نیست [105]. کل‌گرایی در این‌جا بیش‌تر به کل‌های اجتماعی مرتبط با کتابداری و اطلاع‌رسانی مثل گروه‌ها، جامعه‌ها، فرهنگ‌ها، نظام‌های گسترده معنا، نظام‌های اقتصادی و مانند آن اطلاق می‌شود؛ همانند متونی که در آن فهم و تشریح عنصر قابل توجه در کتابداری و اطلاع‌رسانی ممکن می‌شود. این‌ها بر خلاف کل‌های خشک، قابل انعطاف اند به گونه‌ای که هر یک به وسیله آن‌چه قانونی مطلوب برای توضیح یا فهم تلقی می‌شوند شکل داده می‌شوند. این قانون مطلوب بزرگ مورد درخواست است، زیرا کتابداران و محققان کتابداری و اطلاع‌رسانی همانند اقتصاددانان، زیست‌شناسان، و مانند آن، بر اعضای یک گروه به‌جای یک فرد، یا انواع به جای یک نمونه آن انواع تمرکز می‌کنند. برای مثال، خوانندگان داستان‌های علمی، کاربران کتابخانه‌های عمومی، مشتریان تجاری، جماعات روستایی، دانشمندان اجتماعی، و مانند آن به عنوان نمونه‌هایی هستند که در آن افراد نماینده فرهنگ‌ها، جامعه‌ها و جنسیت‌ها هستند.

در همان زمان، کتابداری و اطلاع‌رسانی نیاز دارد تا برای افراد یا چند فرهنگی‌ها یا تفاوت‌های جنسی و مانند آن در قالب این کل‌های اجتماعی حساب باز کند و یا فقط بر یک خبر یا حادثه تمرکز نماید. به این صورت، برای مثال، نظریه مارکس ممکن است استثمار کارگران را در صنعت چاپ از طریق مفهوم ارزش افزوده تشریح کند. در حالی که نظریه

فمینیستی ممکن است ستم خاص بر کارگران زن یا بر کاربران فکر¹ را نشان دهد. فرضیه‌های گوناگون معرفت‌شناختی در هر نظریه‌ای ممکن است به شکلی مطرح شود که در آن توضیحات دیده شده، مبنایی برای مدعاهای دانش و انتخاب روش‌های تحقیق فراهم کند. به بیان دیگر، یک معرفت‌شناسی مانند پساساختارگرایی وازگانی مشخص و چارچوب مفهومی و یا دورنمایی را به کار می‌برد تا مدعاهای دانش مخصوصی را توجیه کند و واقعیات مشخصی را از غیر آن باز نماید. این عمل همان دورنماگرایی است.

نوشته‌های معرفت‌شناختی فردریش ویلهلم نیچه² (1844-1900) یک متن قوی برای فهم دورنماگرایی فراهم می‌کند [106]. دورنماگرایی نظریه‌ای است که معتقد است همه دانش‌ها ویژگی دورنماگرایی دارند. این به این معناست که داعیه‌های دانش و توجیه آن‌ها همیشه در قالب متنی اتفاق می‌افتد که این متن منابع مفهومی را فراهم می‌کند تا جهان در و از طریق آن توصیف و تشریح شود [101، ص 72]. واقعیت هرگز به طور مستقیم از طریق پاره‌ای از فرض‌ها و پیش‌فرض‌ها نمی‌تواند شناخته شود. در مفهوم کتابداری و اطلاع‌رسانی هر موقعیت معرفت‌شناختی به عنوان دورنمایی با طرح مفهومی و وازگان خاص خود فهمیده می‌شود که چون عدسی‌هایی است که برای روشن کردن جنبه‌های خاص از کتابداری و اطلاع‌رسانی متمرکز شده و داعیه‌های دانش موجه را درباره و جهی از درون دورنمای خاص فراهم می‌کند. ولی این داعیه‌ها هرگز مطلق و نهایی نیستند. به عنوان موقعیت‌های معرفت‌شناختی در کتابداری و اطلاع‌رسانی، پوزیتویسم، معرفت شاخص²، پساساختارگرایی، تفسیرگرایی سمبلیک و مانند آن همه دورنما هستند. مجموعه کامل فعالیت‌ها و پدیده‌هایی که به

1. Androcentrism
2. Stand point

2. Feredrich Wilhelm Nietzsche

کتابداری و اطلاع‌رسانی مرتبط‌اند همه موضوع یک رشته در موقعیت‌های معرفت‌شناختی به عنوان دورنماهایی با مفهومی که در این جا بیان شد خواهند بود. بنابراین دورنماگرایی جامع (کل‌نگر) تعدادی از موقعیت‌های معرفت‌شناختی (دورنماگرایی) را بررسی می‌کند که پایه‌هایی برای یک سلسله داعیه‌های دانش مرتبط با کل‌های اجتماعی (کل‌گرایی) در کتابداری و اطلاع‌رسانی هستند. به عنوان یک تصور با معنای معتبر بعضی از جنبه‌های کتابداری و اطلاع‌رسانی، هر دورنما و یا موقعیت معرفت‌شناختی، در واقع، یک بخشی از آن جنبه را فراهم می‌کند. تنش‌های دیالکتیک، با سایر دورنماها یا معرفت‌شناسی‌ها، رشد مداوم دانش معتبر در کتابداری و اطلاع‌رسانی را تسهیل می‌کند. هر کلمه در عبارت «دورنماگرایی جامع» (کل‌نگر) بر بعدی مهم یا جزیی از چارچوب فرا معرفت‌شناسی تأکید دارد. اجزای کل‌گرایی بر اساس کانون بزرگ یا عمومی در کل‌های اجتماعی محاسبه می‌شود. اجزای دورنماگرایانه، به دنبال تشریح پدیده‌های مخصوص دلخواه یا توجیه‌های داعیه دانش، مربوط به کانون بزرگ و یا جنبه‌ای کوچک‌تر آن هستند. برای مثال، آیا ما از طریق داده‌های تحقیق پیمایشی یا مشاهده مشاهده‌گر می‌توانیم بدانیم که کتابخانه مشغول برآوردن نیازهای اطلاعاتی یک شهر کوچک است؟ به بیان دیگر، چگونه معرفت‌شناسی‌های جایگزین، محققان کتابخانه را برای رشته‌های مختلف سؤالات، روش‌ها، و نتایج متقاعد می‌کند و چگونه یک تصویر کامل‌تر و قابل اعتمادتر به دست می‌دهد؟

دورنماگرایی کل‌نگر در کتابداری و اطلاع‌رسانی رهیافت «هرچیزی سپری می‌شود» و یا «همه چیز سپری می‌شود» را حمایت نمی‌کند. در حالی که هر دورنما یا هر موقعیت معرفت‌شناختی یک واژگان و طرح مفهومی خاصی را به کار می‌گیرد، ولی این‌ها لزوماً موجب تفاوت‌های

اساسی و مبنایی بین آن‌ها نمی‌شود. برای مثال یک دیدگاه افراطی می‌گوید که معنای چارچوب‌هایی که به طور مبنایی با هم متفاوتند و پایه‌ای برای مقایسه ندارند در کتابداری و اطلاع‌رسانی این است که برای ما ممکن نیست بتوانیم نظریه‌های فمینیستی را در مدیریت کتابخانه‌ای که دارای مدیریت علمی است، مقایسه کنیم؛ زیرا آن‌ها چون هم عرض با هم هستند، قضاوت دورنمایی بین آن‌ها میسر نمی‌باشد. این امر کنایه از این است که، بنا به نظر برایان فی¹ [101، ص 82] یکی از محرک‌های اساسی در نسبیت‌گرایی در تحقیق اجتماعی این است که باید اول تفاوت‌ها را شناخت تا بتوان به آن احترام گذاشت. بنابراین آنچه ممکن است موجب اجتناب از نژاد محوری² شود می‌تواند منجر به انزوای گروهی در بین جامعه بزرگتر گردد.

در یک حوزه جامعه محور مانند کتابداری و اطلاع‌رسانی که در بردارنده‌ی نگرانی‌های عمومی معاصر راجع به چند فرهنگ‌گرایی، برخورد طبقاتی، و مانند آن است این نوع نسبی‌گرایی باید مورد چالش قرار گیرد.

یکی از این چالش‌ها، بر طبق نظر دونالد داویدسون² [107] از بحث مربوط به ترجمه ناشی می‌شود. سخن گفتن از تفاوت به یک عقبه تشابه عمیق نیازمند است. به بیان دیگر، هر بحثی راجع به تفاوت، فقط بر مبنای این که همان چیز، که درباره آن تفاوت وجود دارد، چیزی است که به آن رجوع می‌شود. این نسبیت‌گرایی افراطی است که بر تفاوت بیش از حد تأکید می‌کند در حالی که نمی‌تواند مشترکات را بشناسد. به طور خلاصه، عدم موافقت یک زمینه، توافق را پیش فرض می‌گیرد. مفهوم دورنمانگری جامع (کل‌نگر) در کتابداری و اطلاع‌رسانی، بدان معناست که هر دورنما

1. Brian Fay

2. Ethno centrism

2. Donald Davidson

یا موقعیت معرفت‌شناختی اساساً همان کل‌های اجتماعی را در کتابداری و اطلاع‌رسانی قبول دارد که با وجود این، به طور متفاوت محاسبه می‌شود. به بیان دیگر، معرفت‌شناسی واقعی، شناخت‌گرایی، پس‌اساختارگرایی، پدیدارشناسی، پوزیتیویسم و مانند آن اساساً محاسبات مختلفی را برای واقعیات کتابداری و اطلاع‌رسانی پیشنهاد نمی‌کنند بلکه به جای آن این چنین واقعیات را به گونه‌های مختلف بررسی می‌کنند.

نتیجه‌گیری

این مقاله برای موقعیت‌های معرفت‌شناختی رهیافتی در کتابداری و اطلاع‌رسانی یک چارچوب بزرگ‌تر به نام دورنماگرایی جامع (کل‌نگر) پیشنهاد می‌کند. اگر بیش‌تر توسعه یابد، برای عمیق‌تر کردن فهم راه‌های دانستن در کتابداری و اطلاع‌رسانی و طبیعت دانش کتابخانه‌ای این چارچوب می‌تواند به کار رود. دورنماگرایی کل‌نگر، برای مثال با فراهم آوردن و حمایت کردن راه‌های جایگزین برای دانستن در کتابداری و اطلاع‌رسانی بر جابه‌جایی و یا به کنار نهادن معرفت‌شناسی‌ها غلبه می‌کند. این چارچوب برای گفتمان آینده و نقش معرفت‌شناسی در کتابداری و اطلاع‌رسانی مفید خواهد بود.

منابع

1. Dick, A.L. (1991). *Towards Establishing An Epistemological Position for Library and Information Science* .
2. Shera, J.H. (1968). *An Epistemological Foundation for Library Science*, pp. 7-25.
3. *The Foundations of Access to Knowledge*, edited by E. B. Montgomery, New York: Syracuse University Press
4. Harris, M.H. (1986). The dialectic of defeat: Antinomies in research in library and information science, *Library Trends*, 34 (3), pp. 515-531 .

5. Budd, J.M. (1995). An epistemological foundation for library and information science. *Library Quarterly*, 65 (3), pp. 295-318 .
6. Hamlyn, D.W. (1967). *Epistemology, history of Encyclopedia of Philosophy*, 3, pp. 8-38. edited by P. Edwards, New York: Macmillan
7. Coffey, P. (1917). *Epistemology or the Theory of Knowledge: An Introduction to General Metaphysics* London: Longmans
8. Hintikka, J. (1992). *Knowledge-seeking by questioning A Companion to Epistemology*, pp. 239-244. edited by J. Dancy and E. Sosa, Cambridge, Mass.: Blackwell
9. Quine, W.V. (1969). *Epistemology naturalized Ontological Relativity and Other Essays*, pp. 69-90. New York: Columbia University Press
10. Goldman, A.I. (1986). *Epistemology and Cognition. Cambridge, Mass.: Harvard University Press*
11. Ayer, A.J. (1956). *The Problem of Knowledge*. Baltimore: Penguin
12. Chisholm, R.M. (1977). *Theory of Knowledge*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall
13. Lehrer, K. (1978). *Knowledge*. Oxford: Oxford University Press
14. Gettier, E. (1963). Is justified true belief knowledge? *Analysis*, 23, pp. 121-123 .
15. Russell, B. (1959). *The Problems of Philosophy*. Oxford: Oxford University Press
16. Moser, P.K., Vander Nat, A. (1995). General introduction. Human knowledge: Its nature, sources, and limits Human Knowledge: Classical and Contemporary Approaches, pp. 3-31. edited by Paul K. Moser and Arnold vander Nat, Oxford: Oxford University Press
17. Boulding, K. (1956). *The Image. Ann Arbor: University of Michigan Press*
18. D'agostini, F. (1992). Social sciences, epistemology of A Companion to Epistemology, pp. 479-483. edited by J. Dancy and E. Sosa, Cambridge, Mass.: Blackwell
19. McGarry, K.J. (1985). The future has already begun *Library Association Record*, 87, p. 97.
20. Wilson, P. (1983). *Second-hand Knowledge: An Inquiry into Cognitive Authority*. Westport, Conn.: Greenwood
21. Harding, S. (1988). Practical consequences of epistemological choices *Communication and Cognition*, 22, pp. 153-155.
22. Williams, B. (1967). Rationalism. *Encyclopedia of Philosophy*, 8, pp. 71-75. edited by P. Edwards, New York: Macmillan

23. Hunter, B. (1992). Empiricism. A Companion to Epistemology, pp. 110-115. edited by J. Dancy and E. Sosa, Cambridge, Mass.: Blackwell
24. Acton, H.B. (1967). Empiricism. Encyclopedia of Philosophy, 2, pp. 499-505 edited by P. Edwards, New York: Macmillan
25. Aaron, R.I. (1979). Epistemology. The New Encyclopaedia Britannica, 15th Ed., 18, pp. 601-624.
26. Sardar, Z. (1988) Information and the Muslim World: A Strategy for the Twenty-First Century. London: Mansell
27. Radford, G.P., Budd, J.M. (1997). We do need a philosophy of library and information science - We're not confused enough: A response to Zwadlo, Library Quarterly, 67 (3), pp. 315-321 .
28. Macleish, A. (1972). The premise of meaning The University - the Library, pp. 48-59. Papers presented by Samuel Rothstein, Richard Blackwell, and Archibald Macleish at York University, Toronto, on the occasion of the dedication of the Scott Library, October 30, 1971. Oxford: Shakespeare Head Press
29. Van Slyck, A.A. (1995) Free for All: Carnegie Libraries and American Culture, 1890-1920. Chicago: University of Chicago Press
30. Fuller, S. (1988) Social Epistemology. Bloomington: Indiana University Press
31. Brookes, B.C. (1973). Jesse shera and the theory of bibliography Journal of Librarianship, 5, pp. 233-245. October
32. Wright, H.C. (1985). Shera as a bridge between librarianship and information science Journal of Library History, Philosophy and Comparative Librarianship, 20, pp. 137-156. Spring
33. Locke, J. (1947) An Essay Concerning Human Understanding. London: Dent/Everyman
34. Frohmann, B. (1994). The social construction of knowledge organization: The case of melvil dewey Knowledge Organization and Quality Management, pp. 109-117. edited by H. Albrechtsen and S. Oernager, Frankfurt: Indeks
35. Brookes, B.C. (1980). Journal of Information Science, 2, pp. 125-133. pts. 1-3. May
36. -----(1980) The foundations of information science. Journal of Information Science, pp. 209-221. July
37. -----(1980) The foundations of information science Journal of Information Science, pp. 269-275. October
38. Swanson, D.R. (1980). Libraries and the growth of knowledge. Library Quarterly, 50, pp. 112-134. January
39. Bergen, D. (1987). Editorial. Library and Information Science

- Research, 9, pp. 71-75.
40. Hannigan, J.A., Crew, H. (1993). A feminist paradigm for library and information science. *Wilson Library Bulletin*, 68, pp. 28-32. October
  41. Benediktsson, D. (1989). Hermeneutics: Dimensions toward LIS thinking. *Library and Information Science Research*, 11, pp. 201-234. July-September
  42. Farmer, J.A. (1993). A poststructuralist analysis of the legal research process. *Law Library Journal*, 85, pp. 391-404.
  43. Wright, H.C. (1986). The Symbol and its Referent: An Issue for Library Education. *Library Trends*, 34 (4), pp. 729-776.
  44. Rudner, R. (1966) *Philosophy of Social Science*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall
  45. Roscoe, P.B. (1995). The Perils of 'Positivism' in Cultural Anthropology. *American Anthropologist*, 97 (3), pp. 492-504.
  46. Radford, G.P. (1992). Positivism, foucault, and the fantasia of the library: Conceptions of knowledge and the modern library experience. *Library Quarterly*, 62 (4), pp. 408-424 .
  47. Murdock, G. (1993). Redrawing the map of the communications industries: Concentration and ownership in the era of privatization. *Public Communications: The New Imperatives*, pp. 1-15. edited by M. Ferguson, London: Sage
  48. Mosco, V. (1996). THE POLITICAL ECONOMY OF COMMUNICATION: RETHINKING AND RENEWAL THE POLITICAL ECONOMY OF COMMUNICATION: RETHINKING AND RENEWAL
  49. Black, A. (1996) *A New History of the English Public Library: Social and Intellectual Contexts, 1850-1914*. London: Leicester University Press
  50. Farradane, J. (1979). The nature of information *Journal of Information Science*, 1, pp. 13-17 .
  51. Hammarberg, Robert (1981). COOKED AND THE RAW. *Journal of Information Science*, 3 (6), pp. 261-267 .
  52. Royce, J.R. (1975). Epistemic styles, individuality, and world-view *Perspectives of Information Science*, pp. 259-295. edited by A. Debons and W. Cameron, Leyden: Noordhof
  53. Harris, M.H. (1986). State, class, and cultural reproduction: Toward a theory of library service in the united states *Advances in Librarianship*, 14, pp. 211-252. edited by Wesley Simonton,

- Orlando, Fla.: Academic Press
54. Foskett, D.J. (1973). Information science as an emergent discipline: Educational implications. *Journal of Librarianship*, 5, pp. 161-174. July
  55. Nitecki, J.Z. (1979). Metaphors of librarianship: A suggestion for a metaphysical model *Journal of Library History, Philosophy and Comparative Librarianship*, 14, pp. 21-42 .
  56. De Mey, M. (1984). Cognitive science and science dynamics. Philosophical and epistemological issues for information science. *Social Science Information Studies*, 4 (2-3), pp. 97-110 .
  57. McGarry, K. (1983). Education for librarianship and information science: A retrospect and a reevaluation *Journal of Documentation*, 39 (2), pp. 95-122 .
  58. Kemp, D.A. (1976). *The Nature of Knowledge: An Introduction for Librarians*. London: Bingley
  59. Schrader, A.M. (1983). *Toward A Theory of Library and Information Science*. Ph.D. diss., Indiana University
  60. Hall, S. (1997). The centrality of culture: Notes on the cultural revolutions of our time *Media and Cultural Regulation*, pp. 207-238. edited by K. Thompson. London: Sage
  61. Du Gay, P. (1994). *Some Course Themes*. Unpublished manuscript, Open University, Milton Keynes, U.K.
  62. Phillips, D.C. (1995). The good, the bad, and the ugly: The many faces of constructivism. *Educational Researcher*, 24, pp. 5-12 .
  63. Hoggart, R. (1995) *The Way We Live Now*. London: Pimlico
  64. Herman, E.S. (1996). *The Triumph of the Market*. Boston: South End Press
  65. Robins, K.R. (1997). What in the world's going on? *Production of Culture/Cultures of Production*, pp. 11-47. edited by P. du Gay, London: Sage
  66. Sennett, R. (1997). The new capitalism. *Social Research*, 64 (2), pp. X-180 .
  67. Head, S. (1996). The new, ruthless economy. *New York Review of Books*, 43, pp. 47-52. February
  68. Baker, N. (1994). Discards. *New Yorker*, pp. 64-86. April
  69. Tisdale, S. (1997). Silence please: The public library as entertainment center. *Harper's Magazine*, pp. 65-74 .
  70. Besser, H. (1995). From internet to information superhighway *Resisting the Virtual Life: The Culture and Politics of Information*, pp. 59-67. edited by J. Brook and I. A. Boal, San Francisco: City

Lights

71. Birdsall, W.F. (1994) *The Myth of the Electronic Library; Librarianship and Social Change in America*. Westport, Conn.: Greenwood
72. Grupe, F.H. (1995). Commercializing public information: A critical issue for governmental IS professionals *Information and anagement*, 28 (4), pp. 229-241. doi: 10.1016/0378-7206(94)00045-K
73. Blanke, H.T. (1996). Librarianship and public culture in the age of information capitalism. *Journal of Information Ethics*, 5 (2), pp. 54-69.
74. As libraries face cuts, supporters plan a protest (1991) *New York Times*, pp. A1.
75. Dick, A.L. (1995). Restoring knowledge as a theoretical focus of library and information science. *South African Journal of Library and Information Science*, 63, pp. 99-106.
76. Buschman, J. (1993) *Critical Approaches to IT in Librarianship: Foundations and Applications* Westport, Conn.: Greenwood
77. Hannabuss, S. (1998). Information ethics: A contemporary challenge for professionals and the community. *Library Review*, 47, pp. 91-98 .
78. Madec, A. (1981). The political economy of information flows. *Intermedia*, 9, pp. 29-32. March
79. Smith, A. (1993) *Books to Bytes: Knowledge and Information in the Postmodern Era*. London: British Film Institute
80. Cornelius, I. (1996) *Meaning and Method in Information Studies*. Norwood, N.J.: Ablex
81. Warner, J. (1990). Semiotics, information science, documents and computers. *Journal of Documentation*, 46, pp. 16-32 .
82. Harris, M.H. (1995). The fall of the Grand Hotel: Class, canon, and the coming crisis of western librarianship. *Libri*, 45 (3-4), pp. 231-235 .
83. Zwadlo, J. (1997). We don't need a philosophy of library and information science - We're confused enough already. *Library Quarterly*, 67 (2), pp. 103-121 .
84. Helmut, A. (1974). International federation for documentation (FID). *Encyclopedia of Library and Information Science*, 12, pp. 377-402. edited by A. Kent, H. Lancour, and J. Daily, New York: Marcel Dekker

85. Wilson, W.J. (1945). Butler's scholarship and civilization. *Library Quarterly*, 15, pp. 150-151 .
86. Ranganathan, S.R. (1963) *Documentation and Its Facets*. Bombay: Asia Publishing House
87. Kochen, M. (1974) *Integrative Mechanisms in Literature Growth*. Westport, Conn.: Greenwood
88. Harmon, G. (1973) *Human Memory and Knowledge: A Systems Approach*. Westport, Conn.: Greenwood
89. Olaisen, J.L. (1985). Alternative paradigms in library science: The case for paradigmatic tolerance and pluralism *Libri*, 35, pp. 129-150. April-June
90. Resting, J.G. (1985). Qumran and the quest of modern librarianship. *Encyclopedia of Library and Information Science*, 39 (SUPPL. 4), pp. 368-387. edited by A. Kent, New York: Marcel Dekker
91. Broadfield, A. (1949) *A Philosophy of Librarianship*. London: Grafton
92. Beagle, D. (1988). Libraries and the "implicate order": A contextual approach to theory *Libri*, 38 (1), pp. 26-44 .
93. Grover, R., Glazier, J. (1985). A conceptual framework for theory building in library and information science *Library and Information Science Research*, 8, pp. 227-242 .
94. Foskett, D.J. (1973). The contribution of classification to a theory of librarianship *Towards A Theory of Librarianship*, pp. 161-174. edited by C. Rawski, Metuchen, N.J.: Scarecrow
95. Murray-Lachapelle, R. (1983). A holistic approach to library organization. *Canadian Library Journal*, 40, p. 349 .
96. Digby, T.F. (1985). Unity as a metaphysical paradigm. *Metaphilosophy*, 16, pp. 191-205.
97. Loy, D. (1988) *Nonduality: A Study in Comparative Philosophy*. New Haven, Conn.: Yale University Press
98. NEEDHAM, J. (1962). *SCIENCE AND CIVILISATION IN CHINA, SCIENCE AND CIVILISATION IN CHINA*
99. Capra, F. (1981) *The Tao of Physics: An Exploration of the Parallels between Modern Physics and Eastern Mysticism* Suffolk: Chaucer Press
100. Bohm, D. (1981). *Wholeness and the Implicate Order*. London: Routledge & Kegan Paul
101. Briggs, J., Peat, F.D. (1984) *Looking Glass Universe: The Emerging Science of Wholeness*. Glasgow: William Collins
102. Durkheim, E. (1938) *The Rules of the Sociological Method*.

- translated by S. Solovay and J. Mueller. New York: Free Press
103. Lévi-Strauss, C. (1967) *Structural Anthropology*. New York: Anchor
104. Fay, B. (1996) *Contemporary Philosophy of Social Science: A Multicultural Approach*. Oxford: Blackwell
105. Martin, M., McIntyre, L.C. (1994) *Readings in the Philosophy of Social Science*. Cambridge: Cambridge University Press
106. Laura, R.S., Heaney, S. (1990) *Philosophical Foundations of Health Education*
New York: Routledge
107. Zigler, R.L. (1978). The holistic paradigm in educational theory
Educational Theory, 28, pp. 318-326. Fall
108. Quine, W.V. (1990) *The Pursuit of Truth*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press
109. Nietzsche, F.W. (1995) *Nietzsche: A Critical Reader* compiled by P. R. Sedgwick. Oxford: Blackwell
110. Davidson, D. (1986) *Inquiries into Truth and Interpretation*. Oxford: Oxford University Press

